

Een glasvondst met een bijzonder verhaal

auteur: Gerard Tiemessen

jaar: 2020

In 2017 is op een akker bij Terwolde een 1/8 deel van een vrijwel zwart, donkerbruin stuk strijkglas gevonden. Eerdere veldkarteringen in 2016 leverden al 5000 aardewerkscherven (Badorf, Pingsdorf en kogelpot) op, alsmede fragmenten van bewerkt been, een benen kam, glissen en een zilveren munt van Hendrik II (1002-1024) geslagen te Deventer.

figuur 1. Fragment strijkglas Terwolde (foto Tiemessen)

Strijkglassen zijn, de naam zegt het al, gebruikt voor het glad strijken of laten glanzen en waterafstotend maken van wollen en linnen stoffen, kledingstukken en leer. In Noordwest Europa zijn in totaal circa 1000 stuks bekend, in Nederland 125 stuks (Deventer 8, Zutphen 3).

Wat de vondst te Twello bijzonder maakt is het verhaal dat aan de van de hand van de chemische samenstelling verteld kan worden over de herkomst van het glas. Wat direct opvalt bij het strijkglasfragment uit Terwolde-Nijbroek is het gewicht. Het stuk glas is aanmerkelijk zwaarder dan een "normaal" stuk van dezelfde afmetingen. Dit deed direct al vermoeden dat het een loodglas betreft wat door metingen bij de RCE in Amersfoort werd bevestigd.

Door analyse van loodisotopen kan de herkomst van loodhoudende voorwerpen worden achterhaald. Bij zo'n analyse wordt de verhouding tussen hoeveelheden ^{204}Pb , ^{206}Pb , ^{207}Pb en ^{208}Pb bepaald. Deze verhouding kan gezien worden als een soort vingerafdruk. Uit analyse door de VU in Amsterdam bleek dat het strijkglas uit Terwolde waarschijnlijk afkomstig is uit het Franse Melle, de grootste zilvermijn in Karolingisch Europa, net als een groot aantal andere strijkglassen gevonden in Noordwest Europa.

De strijkglassen van loodglas zijn gemaakt als bijproduct van de zilverproductie. Bij archeologisch onderzoek in Melle zijn aparte plaatsen gevonden waar de slak uit de zilverovens nogmaals werd bewerkt. Door de slak te verpulveren konden de bruikbare zilverhoudende korrels verzameld

worden in een soort wasstraat. Het achterblijvende zandachtige gruis dat nog lood bevat werd ook verzameld en dit is de goedkope grondstof voor de productie van glas.

De productie van zilver in Melle heeft geleid tot een grote milieuverontreiniging. De bodem rond Melle is nog steeds zwaar verontreinigd met zware metalen. Maar zelfs in het ijs van Groenland is de milieuvervuiling door deze zilverbijlading aangetoond

De loodhoudende strijkgelzen dateren alle uit de 9de en 10de eeuw. De verspreiding ervan (figuur 2) laat het handelsnetwerk tussen de Frankische wereld en de wereld van de Vikingen zien. Hoe Terwolde-Nijbroek in deze wereld moet worden ingeschat is vooralsnog onduidelijk.

Verspreiding loodhoudende strijkgelzen (Naar Gratuze in Bompaire 2018, aanvullingen Tiemessen)